

Aanpak fijn stof bij veehouderijen

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

13 december 2011

1. Inleiding

In het kader van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) is in 2009 en 2010 onderzoek uitgevoerd naar de luchtkwaliteit bij veehouderijen [1][2]. Uit deze (landelijke) onderzoeken bleek dat bij 145 veehouderijen sprake is van een potentiële overschrijding van de grenswaarde voor fijn stof in 2011. Om de overschrijdingen weg te nemen zijn emissiereducerende maatregelen bij veehouderijen nodig.

Gemeenten vervullen als bevoegd gezag een belangrijke rol bij de aanpak van de uitstoot van fijn stof door veehouderijen. Het rijk levert daarbij, waar nodig, ondersteuning.

Veehouderijen zijn relatief laat in beeld gekomen als bron van fijn stof en veel technische maatregelen voor vermindering van de fijn stof emissies zijn innovatief en nieuw. Daarom is de aanpak van fijn stof bij veehouderijen pas vrij recent in gang gezet. Uit onderzoek van IenM naar de voortgang van de aanpak blijkt dat sprake is van een duidelijke afname van het aantal veehouderijen met een potentiële overschrijding. Voor de veehouderijen waar op dit moment nog wel sprake is van een overschrijding, werken gemeenten samen met de veehouders aan een oplossing.

Deze bijlage beschrijft de voortgang in de aanpak om de uitstoot van fijn stof door veehouderijen te verminderen.

2. Instrumentarium

2.1 Inleiding

Het rijk (ministeries van IenM en EL&I) ondersteunt gemeenten bij de aanpak van fijnstofemissies bij veehouderijen. Hiertoe zijn en worden verschillende instrumenten ontwikkeld:

- emissiereducerende maatregelen,
- subsidieregeling fijnstofmaatregelen,
- emissie-eisen voor stallen,
- toetsingskader vergunningverlening.

De invulling van het instrumentarium is afgestemd met vertegenwoordigers van provincies, gemeenten en de pluimveesector.

2.2 Emissiereducerende maatregelen

Er zijn twee (onderzoeks)programma's, die hebben bijgedragen aan het verkrijgen van inzicht in de hoogte van de uitstoot van fijn stof uit veehouderijen en aan het ontwikkelen van technische maatregelen om deze uitstoot te verminderen. Dit zijn:

- Programma Gecombineerde Luchtwassers (PGL),
- Programma bedrijfsoplossingen voor fijn stofreductie in de pluimveehouderij.

De technische maatregelen zijn innovatief en relatief nieuw, en zijn in de praktijk getoetst. Hierdoor is er een pallet aan maatregelen beschikbaar, waarvan de effectiviteit en de kosten bekend zijn.

2.3 Subsidieregeling fijnstofmaatregelen

In 2009 is de subsidieregeling fijnstofmaatregelen voor het eerst opengesteld voor landbouwbedrijven met een potentiële overschrijding van de grenswaarden voor fijn stof. Vervolgens is de openstelling verlengd, zodat aanvragen voor subsidie ingediend konden worden tot en met april 2011.

Ook veehouderijbedrijven die op grond van het dierenwelzijnsbeleid moeten omschakelen naar meer diervriendelijke huisvesting en daardoor verplicht zijn hun stal aan te passen, konden gebruik maken van de regeling wanneer de omschakeling leidt tot een overschrijding.

Veehouderijbedrijven die vrijwillig hun stal aanpassen en daarbij rekening houden met de emissies van fijn stof, kunnen ook een beroep doen op de "reguliere" financiële instrumenten, zoals fiscale maatregelen (VAMIL, MIA).

Het rijk bereidt een nieuwe openstelling voor van de investeringsregeling fijnstofmaatregelen.

2.4 Emissie-eisen voor stallen

Het rijk is gestart met de voorbereiding van de AMvB met emissie-eisen voor fijn stof uit stallen op basis van Beste Beschikbare Technieken (BBT). Het noodzakelijke onderzoek voor de effectiviteit en kosten van maatregelen is afgerond [3].

IenM heeft het voornemen om, vooruitlopend op de inwerkingtreding van de AMvB, voor nieuwe stallen een BBT-document voor fijn stofreducerende technieken in stallen op te stellen en deze in de Regeling omgevingsrecht als zodanig aan te wijzen. Het bevoegd gezag moet hiermee rekening houden in het kader van de vergunningverlening.

2.5 Toetsingskader

De Wet milieubeheer vormt het wettelijk kader voor de beoordeling van milieugevolgen bij inrichtingen. In opdracht van het voormalige ministerie van VROM heeft InfoMil een Handreiking opgesteld, waarin het wettelijk kader is verduidelijkt en is beschreven hoe in een vergunningprocedure de beoordeling van de luchtkwaliteit (fijn stof) kan worden uitgevoerd [4].

In opdracht van het ministerie van VROM heeft KEMA het rekenmodel ISL3a ontwikkeld. Het rekenmodel is vrij beschikbaar voor iedereen en kan worden gebruikt bij onderzoek naar de effecten van een veehouderij op de fijn stof concentraties. ISL3a wordt jaarlijks geactualiseerd.

Het Besluit niet in betekenende mate bijdragen en de bijbehorende regeling bieden bedrijven de mogelijkheid om uit te breiden en meer te emitteren op locaties waar sprake is van een overschrijding of een hoge achtergrondconcentratie. Het ministerie van IenM onderzoekt de mogelijkheden om het gebruik van 'niet in betekenende mate' in bepaalde situaties te beperken om te voorkomen dat hierdoor overschrijdingen blijven bestaan of zullen optreden.

3. Aanpak normoverschrijdingen

3.1 Aanpak bestaande overschrijdingen

Uit de landelijke onderzoeken naar de luchtkwaliteit bij veehouderijen zijn 145 veehouderijen naar voren gekomen met een potentiële overschrijding van de grenswaarden voor fijn stof in 2011 [1][2]. Kenmerken van deze veehouderijen:

- Het gaat om overschrijdingen bij ruim 360 (woon)adressen in de directe omgeving van de 145 veehouderijen.

- De veehouderijen zijn verdeeld over 47 gemeenten, voornamelijk in Noord-Brabant, Limburg en Gelderland.
- Ongeveer 90% van de bedrijven betreft pluimvee.

Om de bestaande overschrijdingen weg te nemen doorlopen gemeenten, in samenspraak met de veehouders, de volgende stappen:

1. Het berekenen van de concentraties fijn stof bij de veehouderijen,
2. Het bepalen van de gewenste afname van de fijn stofuitstoot en het inventariseren van mogelijke maatregelen,
3. Het vastleggen van deze afspraken in de vergunning.

Het rijk ondersteunt de gemeenten financieel en technisch inhoudelijk.

3.2 Resultaten aanpak bestaande overschrijdingen

Uit de acties die gemeenten hebben uitgevoerd blijkt dat bij 85 van de 145 bedrijven in 2011 geen sprake (meer) is van een overschrijding. De 60 resterende veehouderijen met overschrijdingen zijn gelegen in 26 gemeenten.

3.3 Lopende acties

De 60 veehouderijen waar in 2011 nog sprake is van een overschrijding zijn te verdelen in twee categorieën:

- A. Overschrijdingen die samenhangen met een hoge uitstoot van fijn stof van het bedrijf zelf en naar verwachting met maatregelen bij het bedrijf zijn op te lossen (40 bedrijven).
- B. Overschrijdingen die mede het gevolg zijn van een hoge achtergrondconcentratie fijn stof, en waarvoor ook maatregelen bij omliggende bedrijven vereist zijn (20 bedrijven).

A. Aanpak overschrijdingen door hoge concentratiebijdrage bedrijf

De 40 veehouderijen liggen verspreid over 24 gemeenten in met name Noord-Brabant, Gelderland, Limburg en Utrecht.

De gemeenten hanteren in beginsel de aanpak zoals beschreven in paragraaf 3.1. Dit zal op korte termijn resulteren in het oplossen van de helft van deze overschrijdingen, omdat er een vergunningprocedure voor deze bedrijven loopt. De termijn waarop de overige overschrijdingen opgelost zijn, is nog onzeker. De verwachting is dat het merendeel zal worden opgelost in 2012.

In het uiterste geval kunnen maatregelen juridisch worden afgedwongen via actualiseren van de milieuvergunning of het gedeeltelijk intrekken daarvan.

Het rijk voert begin 2012 een onderzoek uit naar de voortgang van de aanpak van de resterende overschrijdingen. Indien de voortgang achter blijft op de planning, zal de gemeente hierop worden aangesproken.

B. Aanpak overschrijdingen met hoge achtergrondconcentraties

In enkele gemeenten is geconstateerd dat maatregelen bij de bedrijven alleen niet voldoende zijn om de overschrijding weg te nemen. Het gaat hierbij vooralsnog om 20 bedrijven in de gemeenten Nederweert (15 veehouderijen) en Asten (5 veehouderijen).

Bij deze bedrijven zijn de overschrijdingen voor een belangrijk deel het gevolg van een relatief hoge achtergrondconcentratie. Het wegnemen van deze overschrijdingen vraagt om een bredere aanpak, waarbij ook maatregelen worden genomen die leiden tot een verlaging van de

achtergrondconcentraties. Met emissiereducerende maatregelen bij veehouderijen in de directe omgeving van de overschrijdingslocaties kan de achtergrondconcentratie fijn stof naar verwachting significant worden verlaagd.

Deze bredere, gebiedsgerichte aanpak, wordt door beide gemeenten, in afstemming met de sector, uitgewerkt. Uitgangspunt hierbij is dat alle vereiste maatregelen uiterlijk in 2013 zijn genomen.

3.4 Voorkomen nieuwe overschrijdingen

Het voorkomen van nieuwe overschrijdingen is in beginsel een taak van gemeenten. Op het moment dat een veehouder een nieuwe of herziene milieuvergunning aanvraagt, toetst de gemeente deze aan de luchtkwaliteitseisen uit de Wet milieubeheer. Dit betekent dat deze veehouderijen in beginsel geen overschrijdingen zullen veroorzaken.

Nieuwe overschrijdingen kunnen zich wel voordoen als gevolg van fluctuaties in de prognoses voor de achtergrondconcentraties. Hierdoor kunnen grenswaarden worden overschreden bij veehouderijen die op basis van eerdere (prognoses voor) achtergrondconcentraties geen potentiële overschrijder waren. Het voorkomen of oplossen van deze categorie van nieuwe overschrijdingen vraagt om een structurele verlaging van de achtergrondconcentratie fijn stof.

Informatiebronnen

[1] SRE. Fijn stof Inzoomactie Veehouderij. 20 mei 2009.

[2] Tauw. Fijn stof emissie van veehouderijen – inzoomactie 2. 20 oktober 2010.

[3] WUR Livestock Research. BBT Fijn stof. Beschrijving systemen en kosten. Mei 2011

[4] InfoMil. Handreiking fijn stof en veehouderijen, mei 2010.